

Dnr 24KS810

Justitiedepartementet
Drottninggatan 3, Stockholm

Yttrande SOU 2024:80 Vissa åtgärder för stärkt återvändarverksamhet och utlänningskontroll

Piteå kommuns remissvar avseende *Betänkandet SOU 2024:80 – Vissa åtgärder för stärkt återvändandeverksamhet och utlänningskontroll*

Piteå kommun har tagit del av utredningens förslag och önskar lämna synpunkter utifrån de konsekvenser förslagen kan få för kommunens verksamheter, särskilt inom utbildningsförvaltningen, socialtjänsten och samhällsbyggnad. Kommunen vill i sitt yttrande särskilt belysa hur utökad uppgiftsskyldighet, ökade befogenheter inom inre utlänningskontroll och förändringar i hanteringen av personuppgifter kan påverka förtroendet för myndigheter samt barn och ungas rättigheter.

Piteå kommun ställer sig bakom flera av utredningens bedömningar men ser också behov av förtydliganden och förändringar för att undvika negativa konsekvenser för kommunens invånare och dess verksamheter.

Ökad misstro och minskad tillit gentemot myndigheter

Utredningens förslag om ett utökat informationsutbyte riskerar att skapa en ökad osäkerhet bland invånare kring vilka myndigheter de kan vända sig till utan att riskera att bli angivna. Även om utredningen föreslår att skolan, socialtjänsten och hälso- och sjukvården inte ska omfattas av uppgiftsskyldigheten, är det sannolikt att individer i utsatthet ändå kommer att undvika kontakt med dessa instanser av rädsla för att information ska delas med andra myndigheter.

Det finns redan en utbredd misstro mot socialtjänsten i vissa grupper, något som riskerar att förvärras av dessa förändringar. Om rädslan för att bli angiven ökar, kan det få negativa konsekvenser för barn och familjer som är i behov av stöd, men som väljer att inte ta kontakt med samhällets trygghetssystem.

Piteå kommun anser därför att det är av största vikt att regeringen tydligt kommunicerar att vissa myndigheter är undantagna från uppgiftsskyldigheten, att vuxenutbildning och flyktmottagning kan bedrivas utan att tilliten till dessa verksamheter skadas, samt vidtar åtgärder för att stärka tilliten mellan invånare och myndigheter.

Konsekvenser för barn och rätten till utbildning

En av de mest centrala frågorna i utredningen är huruvida skolan kan komma att omfattas av uppgiftsskyldigheten trots utredningens uttalade avsikt att så inte ska vara fallet. Det framgår av betänkandet att skolan ofta kommer i kontakt med barn som inte har rätt att vistas i landet. Även om sekretesskyddet fortsatt gäller, skapar otydligheter i lagstiftningen en risk för att skolpersonal blir osäkra på vad de förväntas rapportera.

Piteå kommun anser att skolan enbart ska ha ansvar för att säkerställa barnets rätt till utbildning och inte ska ha någon del i den inre utlänningskontrollen. För att undvika

tvksamheter bör det i den slutliga lagstiftningen tydligt framgå att skolpersonal inte ska ha någon informationsskyldighet gentemot verkställande myndigheter.

Risk för att barn undviker skolan

Utredningen understryker att barn utan uppehållstillstånd har rätt till utbildning i Sverige, men samtidigt kan de föreslagna åtgärderna få motsatt effekt. Det finns en risk att vårdnadshavare undviker att skriva in sina barn i skolan, eller att barn själva undviker skolgång, av rädsla för att det kan leda till identifiering och utvisning.

Om rädslan för att bli upptäckt sprider sig, kan det innebära att fler barn hamnar utanför utbildningssystemet, vilket får långtgående konsekvenser både för barnen och samhället i stort. Konsekvenserna av en sådan lag är inte förenlig med Sveriges antagande av Barnkonventionen som juridisk praxis. Piteå kommun anser därför att regeringen bör ta fram åtgärder för att säkerställa att barns rätt till utbildning inte undermineras av de föreslagna förändringarna.

Ytterligare befogenheter för att klarlägga identitet

Utredningens förslag innebär att myndigheter får utökade befogenheter att omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning, såsom mobiltelefoner och datorer, i syfte att fastställa identitet. Detta föreslås kunna gälla även barn.

Piteå kommun ställer sig kritisk till att barn ska kunna få sin personliga utrustning omhändertagen, då detta kan utgöra ett oproportionerligt intrång i barnets rätt till privatliv. Vidare riskerar detta att skapa en situation där vissa elever i skolan behandlas annorlunda än andra, vilket strider mot såväl barnkonventionen som skolans uppdrag. Det bör tydligt framgå i lagstiftningen att skolpersonal inte har befogenhet att omhänderta barns personliga ägodelar i detta syfte, samt att särskild hänsyn ska tas till barnets bästa vid eventuella ingripanden från verkställande myndigheter.

Utökad användning av fingeravtryck och fotografier

Utredningens förslag om att sänka åldersgränsen för när fingeravtryck och fotografier får tas från barn innebär ett ingripande i barnets fysiska integritet. Piteå kommun delar utredningens uppfattning att detta utgör ett intrång, men anser att intrånget är mer omfattande än vad utredningen ger uttryck för. Då uppgifterna föreslås lagras i Migrationsverkets register innebär detta en långtgående åtgärd med potentiella konsekvenser även på längre sikt. Piteå kommun anser att en mer ingående analys krävs för att säkerställa att barns rättigheter skyddas vid hanteringen av biometriska uppgifter.

Konsekvenser för kommunens verksamheter och social hållbarhet

Piteå kommun arbetar aktivt med att stärka den sociala hållbarheten och främja tillit mellan invånare och myndigheter. Förslagen i utredningen riskerar att ha en negativ påverkan på detta arbete, särskilt om individer undviker kontakt med viktiga samhällsfunktioner av rädsla för att bli identifierade och utvisade.

En minskad tillit till myndigheter kan få långtgående effekter på välfärdssystemet, eftersom den svenska modellen bygger på ett högt förtroende mellan stat och medborgare. Det är därför av största vikt att regeringen tar hänsyn till dessa risker och vidtar åtgärder för att undvika att förtroendet urholkas.

Slutsatser och rekommendationer

Piteå kommun instämmer i utredningens bedömning att skolan och socialtjänsten inte ska omfattas av den utökade uppgiftsskyldigheten. Samtidigt ser kommunen risker med att individer i utsatthet kan undvika kontakt med skola och socialtjänst av rädsla för att bli identifierade.

För att minska de negativa konsekvenserna av förslagen anser Piteå kommun att:

- Det bör göras en tydligare avgränsning i lag för att säkerställa att skolan och socialtjänsten inte omfattas av uppgiftsskyldigheten.
- Ingen personal inom skola eller socialtjänst ska behöva medverka i inre utlänningskontroll.
- Särskild hänsyn ska tas till barns rättigheter vid hantering av biometriska uppgifter och omhändertagande av elektronisk utrustning.
- Piteå kommun ser fram emot regeringens vidare arbete med dessa frågor och betonar vikten av att skydda barns rättigheter och bevara tilliten mellan invånare och myndigheter.

Piteå kommun

Hannah Degerman
Näringsliv och tillväxt
Kommunledningsförvaltningen